„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н.
на један месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију:
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ„ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 70. У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 6. (18.) МАЈА 1877. ГОДИНА XII.

ПРЕВЛАСТ НОВЕ ЕВРОПЕ.

Немачка је после необично сретног ратовања свога са Аустријом, а особито с Француском, постала једна од најпретежнијих држава на европском континенту. Њезин глас у међународним одношајима би ће од великог и пресудног утицаја све дотле, док у садањој Европи постоје данашњи велесилни одношаји. Што се самог источног питања тиче, ту се истина за сад са немачке стране изјављује непрестанце, како та царевина није у првом реду заинтересована и како је по томе њени сопствени интереси државни упућују на строгу неутралност. Ал то уверавање немачко не може се никако дословно узети и више пониче из политике немачке, којој је поглавито до тога стало, да својом неутралношћу веже и све остале европске велесиле, а нарочито Француску, а с друге стране, да тиме остави отворено поље Русији, својој савезници, за преустројавање европског југоистока.

Немачка се таким држањем одужује Русији за услуге, које јој ова учинила за време рата њеног са Аустријом и Француском, а с друге стране подпомаже онај процес преображаја европског, којим је сама доспела до толике славе и величине. Нетреба се у том погледу никаквим обманама одавати. Европа се налази у преврашавању свом све од оног доба, од кад се на основу народносног принципа почело образовање држава на европском копну. Наполеон III. у којем је тињала нека искра ђенија претходника му, тај Наполеон дохватио се тог начела као моћне полуге за покретање читавог света. Само је хтео, да се свет креће и покреће око његове звезде и да му тако остварује далеке смерове. У томе му је била и његова кобна судбина. На крилима народносног начела однегована су два велика европска државника, који су своју историјску вредност стекли, Кавур и Бизмарк, и ти су надмашили и прелетили свога учитеља.

Европа се од тога доба у своме преображају налази, који још није довршен. Данашња Немачка, која је ухватила корен своје величине у том преображају баш, неможе никако бити на страни оних држава у Европи, које хоће по такозваном консервативном начелу да се одржи старо стање на истоку или у најбољем случају, да се поправи такозвани status quo у Турској. Напротив, Немачка мора бити на оној страни, која хоће, да се источно питање из основа реши, да се полутанске мере избегну и да се једном створи таково стање на истоку, које ће јемчити Европи трајан мир и поредак. То је лођика догађаја, којој се мора свако поклонити. Као што се Италија и Немачка конституисале на темељу народносном, тако морају исте државе подпомагати конституисање европског југоистока на истом темељу, ако хоће да њихово народно дело захвати дубока корена, те да узмогну тако пркосити непогодама у даљој будућности.

У времену тог преврашавања, кад противници сваког основног преврата јадикују, што данас нема Европе и њене дивне слоге, која се знала размећати на гребенима европских народа, у том добу, кад моћно влада не Европа, него идеја народносног начела, која покреће људски род у напредак, у том добу увардала је Русија згодну прилику да прокрчи пута слободи и правди на потиштеном балканском полуотоку. Досадањи развитак на истоку довољно показује, да је Русија згодан тренутак за решавање источног питања изабрала, а у току даљих одгађаја обелоданиће се то још јасније. Свакако ће Немачка, као једна од велемоћних представница нове Европе, при коначном решавању дати свој глас, који ће ићи у прилог природном решењу на истоку, а који ће уједно и од претежног и одлучног замашаја бити.

С тога је вредно, да се на око узму све прилике, које се још сада указују на берлинском небу, а које се односе на источно питање. Вредно је, да се у овом озбиљном добу непречују они гласови, који са Спреје допиру у ову нашу подунавску царевину. Из таких гласова може се донекле бар изводити, на што се у последњој линији у Берлину смера са судбином истока европског. Тако је пре неки дан немачки лист „Пошта“, који је од владе инспирован, донео чланак, у коме разлаже, како је једино Аустро-Угарска крива, што се источно питање тако тешко може да реши. Аустрија би, вели исти лист, могла узети све земље до Балкана од јадранског па до црног мора, а јужно од Балкана могла би се тада лако створити велика Грчка. За Русију би, по истом листу, остао слободан пролаз кроз Дарданеле и накнада у Азији. То би било најлакше решење источног, толи заплетеног, питања, а Немачкој би годило тако решење, јер би се тежиште ове монархије прилично даље од Беча тамо к истоку помакло.

Чудновато је, да тај савет пријатељски искршава из Берлина сада баш, кад је Русија завојштила, да ослободи балканске Славене од Турака, и кад се са друге стране знаде, да се данашњим аустро-мађарским државницима таки савет никако допасти неће. Тако решење источног питања у данашњем добу, напрема руском ратовању и њиховом смеру политичном, просто је — неизведиво, све кад би Аустро-Мађарска и могла и смела после дојакошњег свог држања прихватити тако решење. То знају и у Берлину, одакле је и потекао тај предлог, па су с тога одма за тим изишли с новим пројектом, а надовезали су га на проглас румунске независности. По том се новом пројекту вели државницима бечким и будим-паштанским: кад већ нећете да узмете земље од јадранског до црног мора и до балканских гора под непосредну свој увласт, а ви их узмите посредно. Тако ће те земље променути туторство своје, место турског господства доћи ће аустро-угарски протекторат. Румунија на пример, мања подунавска држава, би ће под окриљем велике подунавске царевине, која се сада зове Аустро-Угарска.

Наравна је ствар, да се ни тако решење источно извести неда, бар у таком облику не. Јединствен протекторак Русије над балканским Славенима изазвао је крваву кримску војну и париски мир поставио је на место руског општи европски протекторат. А све и кад би то изведиво било, садањи аустро-мађарски државници неби се примили тог протекторства из својих особених и познатих разлога. То све знају и у Берлину, па ипак нису штедљиви у таким саветима, који их ништа некоштају. По томе изгледа, као да им је поглавито до тога стало, да предоче свима на свету, а нарочито данашњим власницима у овој држави, како су збиља они једина сметња повољном решењу источног питања ,кад неприхваћају ништа, што би ишло у прилог таком решењу.

Аустрија је била сметња талијанском уједињењу све дотле док је нису мачем истиснули из Италије. Аустрија је сметала немачком уједињењу све до Краљеваграда. Ова држава хоће да смета сада и повољном решењу источног питања, хоће да овековечи труло стање на европском југоистоку позивајући се, на тобожње интересе своје на истоку, а то труло стање кужи европски ваздух и неможе се даље подносити. То је мишљење у Берлину и аустро-мађарски вајни државници ваљало би, да добро промозгају те ствари, које им се са пријатељске стране задају на благо расуђење. Тако би можда увидели, куда их њихова туркољубива политика води и постали би за времена још скромнији и прилагоднији у тако крупним стварима.

Данаске се у европском препорођају неће осврта ти на оне, који заостају иза свог времена и који би хтели, да се и по цену големог светског крвопролића и надаље остаје на старом и трошном темељу. Сувише се у напред коракнуло у том преображају, а да би пријатељи старог европског стања кадри били задржати коло судбине људи и народа у овом крају света. С тога се из Берлина у облику пријатељског савета за времена даје озбиљна опомена онима, који би хтели да упаоче точак судбине. Процес европски толико се развио, да се с основом надати може, е ће та опомена на дотичном месту покрај све туркофилске вике у своје време практично подејствовати и тако одклонити невоље, без којих свет може бити. Непомогну ли опомене, то ће се ипак коло судбине у напред кретати.

ПИСМА О РАТУ.

III.

(*Румунске коморе. Независност и ратно стање. Решење сената. Руска војска на Дунаву. Катастрофа са турском оклопницом код Браиле. Значај овога руског успеха. Војска у Азији. Дијадин. Бој код Батума.* Ordre de bataille *румунске војске.*) Румунска комора и ако није формално прогласила независност Румунске, ипак је својим закључком, што га је прекјуче учинила, јавно признала, да су свезе, што су до сада између отоманске царевине и румунске кнежевине постојале раскинуте и да ће влада свакако наћи одзива од стране представништва народног, ако учини нужне кораке, којим ће да се очува интерес државни и народни. Ово је смисао предлога што га је један од румунских посланика донео, а који је са огромном већином гласова усвојен. Комора дакле, пошто је констатовала, да између Турске и Румунске не постоји никаква свеза више, и изјављујући влади пуно поверење, прелази на дневни ред. Тиме пак, што се констатује, да Румунија не стоји више ни у каквом одношају према порти, уједно је констатована независност румунске кнежевине а поверењем, које је комора вотирала влади, оставља се влади и кнезу, да ови, кад и ако то нађу за нужно, и формално прогласе независност. Овако се има протумачити закључак, што га је сложно донела румунска комора. Прекјуче и јуче претресао је сенат такав исти предлог и као што нам се данас јавља и ово законодавно тело Румунске учинило је закључак раван ономе, што га је донела комора. У исто доба војсци је румунској дата заповест, да брани отачбину, што ће толико рећи колико: Румунска ступа у акцију против Турске.

De facto је дакле Румунска независна и рат Турској оглашен, чему сведочи и та околност, да бој између Румуна и Турака код Видина и Калафата ето већ два и по дана траје. Бомбардање је жестоко и по гласу брзојава, румунска се војска „непрестано храбро држи.“ Заповедник Калафата пуковник Ману искао је од кнеза и врховног заповедника потпоре, која ће му се и послати. На послетку нам ваља споменути приватну вест, која нам је данас дошла, и која према мало час реченоме веровања заслужује, а то је, да је министар спољних послова Коголинечану нотификовао свима заступницима велесила, *да је Румунска Турској формално рат огласила.*

Док се све ово збива или у министарском кабинету или у законодавном телу у Букурешту, на бојном се пољу сваки час нешто догађа, што нам све јасније показује, да је рат озбиљно започео. Руска се војска, као што вам већ јавих, концентрује између Браиле, Галца, Рени-а, Тулче и Исакче.

Врховни заповедник руске војске, велики кнез Николај, већ је на путу у *Плојешће*, где ће бити за времена главни стан руске војске. На Дунаву пак случило се у петак нешто, што најбоље показује, да су Руси у велико већ господари бар једнога дела Дунава и да им са те стране Турци више досадити не могу. Беше то у петак после подне. Из канала мачинског према Браили приближаваху се руским шанчевима три турске оклопнице, од којих се једна одмах удали. Друге две пак узму позиције према шанчевима, те отворе на њих ватру.

Руси не чекаху ни час ни по, већ почеше одговарати ватром и то на послетку из великих позиционих топова, који имађаху врло згодан а уз то још заклоњен положај. Канонада трајала је доста дуго, кад ал једна од турских оклопница, не могавши по свој прилици одолети руској ватри а можда и повређена, напусти ратно земљиште и утече. Ово беше монитор. Друга лађа пак, која је имала три катарке, а уз то је била и оклопљена, остане на мегдану све док на једанпут незгоди један од великих топова из прве батерије и то тако, да барутана експлодише и лађа се распрште. За тили је час нестаде и од 200 људи, који бејаху на лађи само се спасе један јединцети човек.

Руски војници поздравише овај изненадни и по Турке тако несрећни догађај са живо „ура.“ Топом који је био згодио барутану, управљао је поручик *Самујилов.* Руски командант нареди, да се одмах извиди ствар, е да ли се није још који од момака избавио. Но све је потонуло, само је још катарка вирила над површином воде, а на катарци црвена турска застава са полумесецом. Руски војници понесу заставу собом и предаду је у знак сјајне победе заповеднику своме. Тако пропаде једна од највећих и најлепших турских оклопница са 9 топова и 200 људи, које матроза, које војника. Грађанство вароши Браиле изашаље депутацију, која се руској војсци захвалила на обрани и која је уједно принела команданту честитку вароши.

У вече је давало грађанство у почаст поручику Самујилову вечеру, при којој саучествоваху и остали руски официри. Чак и противници Руса признају важност овога по Турке несрећног догађаја, који ће млого к томе допринети, да ће у редовима турским још већма клонути дух, а у редовима руским још се већма подићи, но у исто доба доказана је не само неспособност, него баш и неупотребљивост тих турских лађа у Дунаву, те је и сама „Нова сл. Преса“ морала признати тај факт, предсказујући уједно у осталим турским лађама исту судбу.

Са бојишта у Азији јављено је јуче, да су Руси заузели Дијадин, који лежи на путу између Бајазида и Ерцерума. Уједно се спомиње, да врховни заповедник Лорасмеликов свуда у заузетим диштриктима уводи руску цивилну администрацију. Данас пак јавља нам се о великој битци, коју је имало цело крило кавкаске војске пред Батумом са турском војском. „Правителствени вјесник“ саопштава следећу депешу из Тифлиса. Ђенерал-лајтнант Оклобџија јавља: „да је после довршеног уређења утврђених позиција код Мукастеша 11. о. м. послао две авангарде на висине код Кацубана а источно од фора Чуруксу. Ова доста јака позиција нападнута је јуришем, којом се приликом сва оделења достојним показаше старе славе кавкаске војске. Дејство артилерије беше веома повољно. Губитак наш: 12 мртвих, 9 официра, 107 војника рањени. Губитак Турака је грдно велик.“ Овом приликом ваља да споменем и то, да је бивши заповедник српске војске ђенерал Черњајев опет примљен у руску војску као ђенерал и додат штабу кавкаском војеном кору. За ђенерала Фађејева вели се то исто.

Саопштавамо „Ordre de bataille“ (бојни распоред) румунске војске:

Главни заповедник целе румунске војске кнез Карло.

Главни војени стан. Шеф ђенерал-штаба пуковник Ђорђе Сланичеану; у топографској канцеларији пуковник Дона, мајор Коста Брачану и мајор Капитанеану; у операционој канцеларији потпуковник Поенару, мајор Лаховар, капетан Магеру. Шеф топништва пуковник Арион, подшеф мајор Замфир; шеф интенданције пуковник Коранеску; инспектор санитета Давила, адлатус др. Теодори. Ађутант кнеза пуковник Гречеану и четир побочна ађетанта.

I. **Војени кор.** Заповедник ђенерал-мајор Ђорђе Лупу, шеф ђенерал-штаба пуковник Ботену, шеф топништва пуковник Дунка, војени интендант Ђурђију, шеф санитета штабни лечник Ј. Фотино.

1. *Дивизија.* Заповедник пуковник Церхез, шеф ђенерал-штаба потпуковник Алгију, дивизијски главни лечник Верческу, интендант Ј. Нестор. Командант 1. бригаде пуковник Сахеларија, 2. бригаде пуковник Пападопуло, коњичке бригаде пуковник Черноводеану.

2. *Дивизија.* Заповедник пуковник Логари, шеф ђенерал-штаба потпуковник Војнеску, дивизијски главни лечник штабски лечник Ил Петреску, дивизијски интендант под интендант Апостолијада. Заповедник 1. бриг. пуковник Владеску, 2. бриг. пуковник Холан, коњичке бригаде пуковник Крезеану.

II. **Војени кор.** Заповедник ђенерал-мајор Радовићи, шеф ђенерал-штаба пувовник Пенковићи, шеф топништва пуковник Херкт, интендант кора Комареску, шеф санитета штабни лечник Ил Отрешба.

3. *дивизија.* Заповедник пуковник Ангелеску, шеф ђенерал-штаба подпуковник Маркулеску, дивизијски главни лечник Наврезу, интендант Тамара. Заповедник 1. бригаде пуковник Ипатеску, 2 бригаде пуковник Грамонт.

4. *дивизија.* Заповедник ђенерал-мајор Ману, шеф ђенерал-штаба Кареалчијану, дивизијски главни лечник Ј. Георгеску. Интендант Врабин. Заповедник 1. бригаде пуковник Кантини, 2. бригаде пуковник Боранеску, коњичке бригаде пуковник Розновану.

За кнежевско-румунског повереника у руском главном стану наименован је Александар Плађино.

У Бечу, 14. маја. **Т. С. В.**

Са бојног поља.

Мачински је канал сад са свим у руским рукама и они се шњим по могућству користе. 14. о. м. препловише три руске парне барке са једним „шлепером“ Дунав, увезоше се у мачински канал, нато-

варише двајест тона од угљена, што је у Гечину за турску дунавску флотилу депонован био, и пренесоше га собом у Брајилу за потребу руских парних лађица. **Турски монитори не смедоше се ни промолити, а камо ли да спрече овај превоз.** Чини се, као да их је застрашила катастрофа монитора „Лутфи-Ђелила“ који бијаше најјача и највећа дунавска оклопница.

Интересантна је вест, како су ноћу од 13. на 14. о. м. покушавали Турци из Туртукаја да се искрцају код Олтенице на румунско земљиште. По букурешким вестима одбили су Румуни јуначки непријатеља, а ипак захтева ђенерал Ману, заповедник 4. дивизије, да му се помоћ пошље. Шта је то управо код Олтенице било, да ли прост окршај, или већи бој, о том се не вели ништа. По најновијим вестима покушаваху и код ђурђева Турци да пређу Дунав али без успеха.

Из Видина јављају од 14. маја сљедеће: „До овог часа траје пуцњава између Видина и Калафата. Паљбу су јутрос Турци започели. Већина турских ђулади није преснула. — Четрдесет и осам тешких руских топова за опсаду приспели су у Калафат те су у батерије смештени. Говори се, да је ноћас калафатска румунска посада уловила један монитор са 100 момака. Дуж целе дунавске линије Калафат-Брајила чује се непрестано грување топова.

Абдул-Керим-паша одлучио је по најновијим бечким вестима, да лично прими обрану линије Кистанце-Чернавода те ће се ови дана с једним делом његовог штаба преселити у Силистрију. Сретно! А на место Ферим-Нециб-паше наименован је за шефа ђенерал-штаба код сердара екрема Лива Азис-паша.

Из Букурешта јављају 15. о. м. „Кнез Карло отишао је војски. Аван-гарда од 5000 момака, заједно са топовима, приспели су већ у Слатину код Крајове са муницијом и колоном провијанта. У Калафату стоје сада 15.000 војника. Кнез ће са својом војском, која ће се за 25.000 Руса повећати, код Калафата покушати прелаз преко Дунава. Објава је рата порти данас пријављена ђенерал-конзулима у Букурешту.

ПОЛИТИЧНИ ПРЕГЛЕД.

Из једног *петроградског* дописа од 8. маја по р. види се какви су *одношаји између Русије и Енглеске.* У том допису вели се између осталога: „Већ после неколико дана, пошто је Енглеска изјавила да ће бити неутрална, потврђује се, да су овдешњи меродавни кругови имали право, што су се сумњали у искреност енглеског кабинета. Нота лорда Дербија састављена је у таком тону, да петроградски кабинет неће на њу ни одговарати. Русија нема за ту ноту никаква друга одговора, него да са свим игнорује Енглеску, која је ударила себичним путем. Русија се не ће више трудити, да кабинет сен-џемски задржи од кобних одлука. *Запетост између Русије и Енглеске достигла је врхунац.* Нота лорда Дербија и понашање енглеско у Цариграду, то је последица Биконсфилдово-Дербијеве политике, која се састојала у подземном ровењу против Русије. Та политика није Русију изненадила, јер је кабинет петроградски већ свикао рачунати с таким чињеницама. Није се дакле чудити, ако су у таким околностима учињене све припреме, да се изиђе на сусрет опасности, која прети од Енглеске. Али Енглеска ће се свакако преварити у рачуну, ако мисли, да ће моћи надбити Русију у евентуалном рату у *Криму* или на *балтичком* мору.

Искуство што га је Русија стекла у кримском рату, уродила је плодом. Она смело прикоси опасности, што јој прети у Јевропи, јер има средстава да ту опасност одклони. Бој за енглеске интересе, ако се такав изроди, води ће се у *Индији* те ће уз златни лист у ратној повесници руској *о прелазу Суварова преко Алпа*, ставити још један такав лист о *прелазу Ђенерала Кауфмана преко Памира.* Русија је устима свога цара јасно рекла, да она не води освојачку политику. Али Русија неће ни трпити, да Енглеска вуче користи из замршаја, што их је Русија предузела да их у ред доведе, а ту је задаћу Енглеска Русији порицала у иркос конференције и протокола. Енглеске тежње да добије *Кандију* или друге земље турске царевине, Русија ће исто тако одлучно одбити, као што се сама изјавила за несебичну политику. Русији није у интересу, да се тако моћан противник, као што је Енглеска, угњезди у турској суседној држави. Али ако се ово ипак догоди, то Русију неће више ништа везивати, да и она од своје стране истакне „политику интереса“. Позивајући се на преживели париски трактат Енглеска изазива сама његово уништење. Тај корак није још званично учињен. Али ако се и то збуде, то онда нека Енглеска сама себи припише провоцирање те чињенице“.

„*Тајмс*“ изриче овако свој суд о великој источној дебати, што ју је покренуо *Гледстон*: „Гледстону можда неће испасти за руком да парламенат за се задобије, или да своју странку опет саједини, али ће његово дело постојати и донети плода, ако Енглеску одвикне од њеног старог заузимања за Турску и ако је ослободи од њених најгорих, најкористољубијих и најбешчаснијих заблуда“.

Француски лист „Бјен публик“ доноси вест, да је између *Енглеске и Шпаније* склопљен уговор, по ком ће Шпанија послати Енглеској 80.000 војника у помоћ, ако се ова заплете у какав источни рат.

У Паризу не верују томе гласу.

ГЛЕДСТОНОВЕ РЕЗОЛУЦИЈЕ У ДОЉЊОЈ КУЋИ ЕНГЛЕСКЕ.

У седници доње куће енглескога парламента од 7. т. м. напунило је кућу заступници очекивање, да ће бити важна и интересантна дебата на темељу резолуција, које је предложио Гледстон к источном питању.

Расправу отворио је мр. *Тревељан*, либерални заступник Хавицка, питајући мр. Гледстона, хоће ли он своју другу резолуцију заменути овом: „да кућа мисли, да је Порта ради свога држања напрема својим подаником, и ради свога устручавања, да даде јамства за њихову бољу управу, изгубила свако право на материјалну ил моралну потпору енглеске круне“, и хоће ли опозвати своју трећу и четврту резолуцију. (Велики смеј.)

Мр. *Гледстон* изјављује, уз смеј, да се слаже са обадва предлога Тревељанова.

Течајем дебате, која се сада породила, уста Гледстон још једном. Он изјављује, да је пријавио своје резолуције само за то, да одговори на опетовани позив министарства, нека опозиција кући разјасни своје мисли. Да он није никада предлагао, да се министарство промени, већ да је само доказивао, да је нужно, да се промени министарска политика. Да он неиде ни за каквим страначким сврхама. Да он жели само своју земљу ослободити од врло опасног ризика срамоте и кривље.

Пошто би пакон дво-сатне, врло узрујане, кадшто бурне дебате прихваћен предлог, нека се обуставе дневни ред, уста уз живо одобравање својих присташа бивши министар-председник, да предложи своју прву резолуцију. У подужем говору, који је на то надовезао, опажа он, да некани проти влади предложити укор, јер неможе увидити, који би се јавни интерес тим унапредио, али то да нечини можда за то, што не би држао да влада није заслужила укора, јербо пакон бечког мира да непознаје он ни једног тако тужног поглавља у повести ванске политике Енглеске, као што је оно последњих осамнаест месеци. Послање маркиза Салисберија у Цариград, проматрајући га за се, да је одредба, која заслужује негодовање куће, но кад је дошао лорд Салисбери у Цариград, сир Х. Елиот да је радио проти његовим напором. Конференција да је била лакрдија од онога часа, кад је Турска била упућена, да Енглеска неће провести ни признати проведења ни једне одлуке, коју створи конференција. За лордом Дербијем да је стојала моћ, која је одлучила била да он неима успјети, па кад је то дознала Порта, да је велики везир Еарлу Биконсфилду дао познати своју захвалност. Посланство Лајарда да је друга погрешка, јербо се не сме заборавити, да тај дипломата темељито заговара Турску. Формална изјава куће, да је Турска изгубила свако право на моралну и материјалну потпору земље, да је како му се чини нужна, јербо се под именом моралне подпоре исто тако много учинило, колико ће се ваљда не за дуго учинити у имену заштите енглеских интереса. Истакнув одговор лорда Дербија на окружницу кнеза Горчакова, настави *Гледстон*:

„С неким страхом гледам ја на сам поступак Русије. Решење питања по Русији или Аустрији неће бити никада повољно, јербо су те државе као суседне државе изврнгнуте великим напастима. Али савјест људства неће се више задовољити опоменама и ремонстрациама, па ако нисмо приправни даље ићи, онда морамо бити приправни гледати, гђе дужност, да се нешто учини, прелази у друге руке.“

Гледстон говори по том о бугарским покољима и криви порту, особито пак Митад-пашу, да су је они потакнули. „Бритички интереси“ — наставља он — „нису нимало у погибељи Русија није тако луда да дира у бритичке интересе. Она зна, да смо јој ми допустили дичан положај. С источним питањем није се моћи више шалити. Оно се повољно може решити само заједничким поступком Европе. На што се ја тужим, то је оно, што је наша влада, ако се увек чинила склоном унапређивати заједнички поступак, вазда стављала увете, који осујетише тај заједнички поступак. Ствар осталих поданика Турске против њиховим тлачитељем јест најсветија ствар, која је икада надањивала груди човека и мицала његову руку. Било је времена, кад је Енглеска била надом свих настојања о слободи, али бранила она сада ствар потлачених народности или је оставила на цедилу, самртно звоно турскога тиранства зазвонило је. Била она с које му год стране срушена, тај ће над хришћанство и свет радосно поздравити.“ (Гласно и дуготрајно одобравање опозиције.)

Од владине стране прозборио је министар унутарњих послова, мр. *Крос.* Влада, вели он, препала се са земљом над бугарским бездјели, али у последњем часу мр. Гледстон опозива резолуцију, која се тиче тога предмета он се у истину неусуђује земљи подастрети животно питање: Јесте ли приправни ратовати против Турске као савезник Русије?

М. Крос неће, да је у политици владе какова дволичност владала и моли кућу, да одлучи о том, је ли се Русија услед свога најновијега поступка обазирала на уговорене дужности. Одговор Турске на протокол био је слеп, луд, она сада трпи за своју лудост, али ничега нема, што би Русији било могло дати право, да јој протокол као набит пиштољ држи пред челом и да ради против стипулацијама паришког уговора од 1856, које су потврђене на лондонској конференцији од 1871. Власт која је одговорна, што је разерен заједнички поступак Европе, није Енглеска, већ Русија, Турска се сада налази у бој за живот и смрт. Једини бог може знати, како ће се тај рат свршити, али сви напори бритичке владе морају за тим ићи, да се рат локализира и уздржи неутралност, коју је она формално прогласила.

„Руски цар јавно је изјавио, — наставља министар — „да он нежели никаковог освајања и никаковог повећања и да неће посједовати Цариграда. Њ. величанство заложило је такођер своје поштење, де ће он, ако буде присиљен посјести Бугарску, то учинити само привремено. Ако се испуни то обећање, онда бритички интереси неће бити дотакнути, али иначе је са побједоносном војском, и је ли једном који народ узрујан, онда га није ласно умирити. Влада се нада, да нам ни једно дјело Русије неће дати повода, да бранимо оне интересе, који леже изван рата, али ако дођу они у погибељ, онда се може само очекивати, да их или Европа или Енглеска брани.“

„Што се тиче политике опозиције“, опажа мр. Крос на концу „то би било боље, да она отворено говори. Хоће ли она да се у савезу са Русијом, рат проти Турској води или не? Земља неће рата, а што се тиче владине политике, то је она следећа: да нигђе несанкционира тиранскога притиска, међутим да пази на уговорене дужности и у том погледу да добрим примјером предњачи Европи и целом свету; да издржи најстрожију неутралност, а истодобно да чува и најживотније интересе Енглеске. Енглеска свестна си је своје моћи, али мудрошћу јаког знаде она, како и када се она има употребити, па ако икада буду користиле енглеске добре услуге за ослобођење хришћанског пучанства Турске, оне ће се радостно дозволити. „Тај рат пријечити“ — заврши мр. Крос — „његове посљедице локализирати и колико могуће умањити, то су владине сврхе, и на њихово постигнуће бити ће управљени сви наши напори. Пошто је министар завршио уз гласно и дуготрајно одобравање куће, предложио је мр. Хилдерс нека се дебата одгоди до следећег дана. Тај предлог буде прихваћен и сједница по том закључена.

ИЗ УГАРСКОГ САБОРА.

У седници од среде 9. т. м одговори министар-председник на онај део интерпелације заст. Павла Шошмишића, који се тиче бродарства на Дунаву и на интерпелацију Мирка Салаја о забрани дочекивања софта у Темишвару. Министар Сенде предложи основу закона о уређењу лечничких места код домобранства.

Министар-председник Кол. *Тиса* одговори на Шошмишићеву интерпелацију следеће: Пре свега држим, да ми треба кратко разложити, што одређују међународни уговори о Дунаву, јер се по њих могу пресудити кораци, који се могу учинити или се имаду учинити. То разложење тим је потребније, што се ствар с више страна тако схваћа, као да су Дунав и околиш његов у међународним уговорима неутралним проглашени, те што таково схваћање није неставно.

ЛИСТАК.

НОВА КЊИГА.

IV. издање задужбине Чупићеве.

СРПСКЕ НАРОДНЕ ЗАГОНЕТКЕ,

по белешкама унутра именованих — уредио и издао **Стојан Новаковић.** — Са сликом Чупићевом на особитом листу. — Београд и Панчево. Књижарница В. Валожића и књижарница браће Јовановића 1877. — 8° XXIII. 283. стр. Штампарија браће Јовановића у Панчеву. — Стаје 1 ф. а. вр.

* * *

Закаснисмо се мало с овим приказивањем. Не могосмо пре одржати задане речи пошт. читалачкој публици овога листа, једно, што не доспесмо, а друго и нарочито, што изгледасмо да од толико наших књижевника — ко вештији нас, прикаже велеважну књигу ову српском свету боље од нас и онако, као што књига доиста заслужује.

Код данашњег нашег у књижевности српској, право рећи: назатка, где огрезосмо у пуком превађању туђе муке и рада, или (понајвише) у лошем прерађивању туђег посла готовог — заиста ће се свак Србин књижевник и некњижевник зарадовати од срца књизи овој, свак ком до руке дође та велевредна работа нашега данас, после Даничића, највреднијег привредника око књиге српске, Стојана Новаковића.

А како ми овде не намерисмо рад овај критички претресати — за које се иште више труда и времена, ми пак за овај пар нисмо за то доколни, нит је у листу овом тому места толико, осим само да се књига свету нашем прикаже — можда ће нам ко-год и замерити, што овако, одмах на почетку с хвалом почињемо.

И ко би се год у први мах тако поумио, криво би нам и књизи овој учинио, док рад овај сам у руке не узме и, ма часак један и други, не прегледа га, те и сам-собом види и увери се, да тек толико рекосмо, што свак рећи и признати мора о тој књизи са вредности јој и по заслузи.

Српске народне загонетке подобар су део наших дивних, од свог света припознатих народних умотворина, којима се ми Срби дичимо и поносимо, и имамо и чим.

И ако српским народним загонеткама, и њих другама: *бројеницама*, далеко напред предњаче песме наше народне, и приповетке и пословице — нису ипак нимало ни загонетке постидне пред српским и осталим свесловенским, а разборитим и несловенским светом.

Као што се огледа ка'но у каквом кристал-огледалу српска стихија и српски дух величином својом у јуначким а дубинама срца српског у женским песмама и приповеткама; као што на видик избија здрав разум и зрео разбор, филозофија народа, у српским народним пословицама: тако се исто јавља свету српско оштроумље, бистрина разума и досетке у тим нашим народним загонеткама.

Али су оне, у народу живећи и с народом опадајући и пропадајући, као мезимице ил, боље рећи: као сироте дуго и дуго чекале на свог спаситеља, да их словом и писмом пригрли и избави од пропасти коначне. Нису те среће биле, да и њих прворадник српске књиге, вредни и искусни отац-Вук Караџић збере — колико би и како би он могао — те и на свет изда; ма да је он и у овој радњи први се посла био латио, још године 1821.*)

Јер „. . . општа декомпозиција, која у новије време обузима народне умотворине — право вели Ст. Новаковић — потисла је ваљаност и тачност народнога стила и у овој врсти народних умотворина. Знадачко ће око лако опазити у овој књизи трагове тих нових уплива, и не може се сумњати, да би ова врста народних умотворина друкчије изгледала, да ју је имао ко покупити барем пре седамдесет година.“ (Види стр. XIV. предговора књизи овој).

Стојану Новаковићу част нека је, што попуни ето ту празнину у зборнику српских народних умотворина — покупивши и прибравши у збирку, што се данас још покупити дало, то по белешкама појединих књижевника, што који где у књизи (осим Вука) понајвише мимогред огласио, то из живих уста пописаних.

Преко 4500 варијанта, загонетака једних истих али другачијих, скупио је Ст. Новаковић на тај начин грађе за ову своју збирку, а што к тому још и већу цену даје, то је: да су „у тој грађи заступљени сви главни крајеви нашега народа“. (Стр. VI. пред.)

А са четрдесет на броју књижевних извора захватао је тај нам вредни прибирач у збирци овој, за „које се изворе може рећи, да су црпли сваки из народа и не зависно један од другога, уз то још (како мало час наговестисмо) — сваки на различном крају народа и у различно доба — може се казати међу 1820. до 1875“. (Стр. X. до XV. предг.)

И по томе Новаковићев овај зборник „српских народних загонетака“ обима рад ове врсте књижевне за по века живота народа нашег; и тај рад са својом не малом привредом око истога ево, да речемо: овековечи Ст Новаковић у књизи овој, изнесав на свет и то нам благо народно критички, као што то израђују књижевници у других, од нас напреднијих народа.

Из ово две три речи већ погодити се може, као што Ст. Новаковић и сам на послетку додаје у поменутом предговору (стр. XV.) — „књига је ова спремљена поглавито за књижевнике, који се баве изучавањем народних умотворина и духа њихова“.

Али крај свег тога научно-критичкога правца у књизи овој, ништа ипак не смета, да се номе позабави и некњижевник, који-год милује и радо се забавља у доколици својој, ил на посетку где у друштву, овом врстом књиге забавне; особито ће добро доћи работа ова омладини нашој, и мушкој и женској, да ум изоштрава тим загонеткама и досеткама.

Збирку ову своју поделио је Ст. Новаковић на троје: у првом је делу изређао по одгонетљају праве загонетке (са варијантима једно до друго, и од кога је који, и објаснио је где је што требало); у другој чести нанизао је буквичарски или азбучки загонетке питалице исто тако с одговором крај сваке; на послетку у трећем одсеку „искочиле су две три приче са загонетањем у опкладу и загонетке рачунске, које нису могле ући у први ни други поменути део“. (Стр. VII. предг.)

С тога дакле, што је збирка ова овако речнички удешена, а нарочито онај први и најглавнији део по одгонетљајима азбучки — књига је ова доиста, како рекосмо, и за некњижевни свет наш, да се њом послужи бар забаве ради.

Ал де, да превернемо један, два листа књизи тој, да пошт. читаоци и сами огледе овај велетрудни и сасма вредни рад Ст. Новаковића.

Узећемо ево из те збирке две три праве загонетке, на пример: на страни је 39-ој загонетка: **Дан и ноћ**, и гласи:

Дан и ноћ.

I. 1. Лежи во галоња,
доће во бјелоња,
па га поћера. (В. Врч.)

*) А и пре, у додатку Давидовић-Фрушићевих „Новина Српских“.

У закључном је записнику конгреса од 1815 године изречено први пут, да бродарење има бити слободно по рекама, које чине границу између више држава. То начело употребљено је 1855 на Дунав, 1871 године пак изражено је у лондонском записнику, да се грађевине и пословнице, које подигне међународно дунавско поверенство, те административно и техничко особље, које ради код грађевина и у пословницах, имаде сматрати као неутрално. О реци самој није никад нигди изражено, да је неутрална, већ је само оно начело од 1815. год. на њу упорабљено, да по рекама, које се тичу међа више држава, има бродарење бити слободно од ушћа до мора.

Пошто ствар по међународном праву тако стоји, то онда, када две ратујуће странке воде уз обале такове реке рат, није неутрална која власт позвана, да се умеша у оне одредбе ратујућих странака, које спадају на ратне операције, дозвољене међународним правом, било то против једне или друге, или против обадве странке. Као што су ратујуће државе дужне поштовати неутралним властима и њиховим поданицима ујамчена међународна права, тако исто нема ни једна неутрална власт право, да се уплеће у онакове мере ратујућих странака, које међународно право у рату дозвољује.

Но дочим тако очитујем, могу уједно додати, да угарска влада и једнаком мером управа извањских послова подпуно појме и осећају, како се с једне стране велики и важни интереси аустро-угарске монархије вежу о слободно бродарење по Дунаву и како с друге стране имаду право и дужност, које им неналажу само интереси државе већ и положај њезин обзиром на слободну трговину, као јамчеће власти. И с тога управо држале су владе својом дужношћу, те свими средстви настојале, да се ратом настала сметња слободне трговине по Дунаву непротегне даље и дуље него ли необходно захтевају ратне околности, и влада сматра за своју дужност, да прибави јамства, да ће све запреке дунавском бродарењу бити уклоњене, чим престане неодољива потреба.

Она сматра надаље за своју дужност настојати, да се ништа недогоди, што би могло за будућност прејудицирати слободном бродарењу по Дунаву и што би, чим престане наведени разлог запрека, могло несигурним учинити бродарење, или исто омеђашити на мању меру, него ли је уговори ујамчено. Још пре, него ли је интерпелација стављена, одправљено је у Петроград и Париград захтевање извањског уреда, на које се може надати, да ће с обе стране о ствари получити подпуно повољан одговор.

На питање, што ће извањски уред касније учинити, наравно је, да се данас неможе одговорити. Влада може само приобћити, што сматра својом дужношћу и што је учинила, што ће пак учинити, то ће се видети из даљега развоја, а особито из последка наведенога њезина захтева.

Павао *Шошњак* рече, да може одговор само са жалењем до знања узети. (Немир.) Признаје да влада у садањим околностима није могла више учинити, него ли је учинила. Ипак спомиње, колико је дипломација од 1856 године занемарила, те наглашује особито чин, што је у наточ париском уговору, који је подунавске кнежевине ослободио руског протектората, да осигура слободну трговину по Дунаву, ипак дозвољено, да руска војска уђе у подунавске кнежевине. Наравно, да влада није могла сада ништа учинити, ал је сигурно, да би Европа била имала за времена посредовати.

Министар-председник Кол. *Тиса* одврати интерпеланту, да недржи, да му је бранити или разправљати, што је дипломација од 1856 године све радила, нити ће о том дуљити. Мисли, да је влада у ствари учинила, што је имала учинити; је ли Европа погрешила, како и што, то неспада овамо, као што је и г. интерпелант сам казао. Што интерпелант узима одговор сажалењем до знања, тому неможе говорник помоћи нити је крив. Но ипак мора изразити уверење, да, кад је интерпелант признао, да је све учињено, што се могло учинити, да тада, ако и нема разлога, да одговор весело узме до знања, нема опет нити разлога, да сажалењем узме одговор до знања и тиме посредно прикори поступање владе.

Сабор узе одговор министров до знања. — На Салајеву интерпелацију због запрека у Темишвару, да опћинство није могло софте по вољи поздравити, одговори министар-председник, да нити грађанске нити војничке области нису издали никакових забрана у намери, да опћинство икако запрече. Градски капетан није дао опћинству на перон, док није влак стао, но опћинство неузтрпљиво, пробило је врата и окна, те скочило ван. Област није пресегла свога дјелокруга и говорник нема темеља одредити, да се који службеник казни, осим ако би му то сабор на предлог интерпеланта можда наложио. (Смеј.) Интерпелант узе одговор до знања; сабор такођер.

ДОПИСИ.

З.....ц. — Одеса 30. априла. Од последњег мог писма пак до данас ништа се код нас важно догодило није, него је све по старом, неки беже из града а множина света сваки је дан на бољвару (над морем) и чисто жали што није у стању већ једанпут догледати ту несретну турску флоту, која има лубардати нашу лепу Одесу, коју је човечија рука из пустиње за $^3/_4$ века учинила красотом овога света а краљицом целога краја. Дивно ли је саграђена наша Одеса, прекрасни домови, широке улице и праве, којима, (мислим) у свету пара нема, усађене са обадве стране дрвима (неке улице и по два реда дрва са сваке стране имају), патосане четвороугоним тврдим гранитом и врло лепо осветљене ваздушним гасом, тако да је у њима видно, што но веле, у поноћи као у по дана; сама је варош себе саградила својом радњом и трговином на природном одвећ лепом земљишту, којем брегове (неке крајеве) црно море запљускује; а са богатством неће многим, много старијим градовима уступати исто и с просветом. Па таку лепу, вредну и дивну варош, чекамо сваки минут кад ће турска да руши, квари и штети, и стрепњења је већ код нас нестало чекати тај несретни суђени час, и сви молимо бога, да већ тај час што скорије дође, да видимо шта ће учинити та мујина флота, заповедана енглеским адмиралом Хобарт-пашом, коме смо и ми леп ручак спремили, па ма у које доба он дошао, а сигуран сам да му више никад на ум падати неће Одесу посећивати.

Верујте да нам ни у пола жао неби било, да нас непросвећени и глупи Турци узнемиравају, који су за то и створени на овај свет, да ништа лепог створити по само кварити могу; али кад помислимо да се заверило енглеско штене, грађанин слободне Британије, која изјави у последње време, да ће се строго држати немешања у источно питање, а овамо њезини синови оружају се да бране тиранлук и угушују у Европи (!!!) просвету и народну слободу, са својим сопственим парама руше крст а подупиру месец, који ће им кад-тад и главу сломити, — завери се да ће у Севастопољу доручковати а у Одеси обедовати. Алад ти вера подли хришћанину, вјера наша, чекамо те давно, кад год дођеш, добро си нам дошао; но немој да дођеш а збогом да не кажеш. „Поповки“ смо мандат дали, да те у име грађана прва поздрави и пољубац даде, којој ће се придружити брдске посестриме; па ако те и то незадовољи онда само мало ближе пређи, ђе ће те свати дочекати, понудити своим лагумови од којих се до небеса уздигнути можеш; а тамо ћеш наћи свеца Мухамеда, па му причај како ти је било, како су те частили Одесани и налазећи се крај ње пријатељи њени.

Данашњим даном истиче рок бродовима иностраним, налазећим се у црноме мору, да излазе из њега, иначе ће их Турска сматрати као непријатељске. Но негледајући на то, још је остало неколико бродова таких у пристаништу.

Овдашњи градоначеоник јавља, да ће од 26. почети пуцање из топова, како са батерија исто и с војних бродова, сваки дан ради упражњавања, и да се житељи не би узбуњивали, које је јуче и данас и чињено.

Државна банка, трговачки и други новчани заводи а и одеско казначејство пренети су иза вароши подаље од мора.

Пожртвовања силна се чине по Русији, но наша Одеса нешто ћути. Но ко зна да Одесу Чивути и Грци у својим рукама држе, онда се ни чудити није, што она до данас равнодушна остаје, па још кад се зна да су Одесу сопствени црви подгризли и једнако је безконачно подгризају. За флоту турску и њене башибозуке нађосмо лека, а за домаће никакви им торпеди досадити не би могли, тако су се утврдили и удубили у градско тело из кога и последњу кап изсисавају, због чега је Одеса јако посрнути морала.

Данас је разаслат рачун управе овд. славенског друштва свима члановима друштва, и можемо се надати да ће брзо и скупштина сазвата бити, која ће имати да одобри ил одбаци рачуне, ако их хрђаве нађе. Но управа се и у овом случају спремила; она издавајући штампани рачун од 95.157 руб. 95 коп., који су прошли кроз њене руке као жртве за страдалу браћу славенску, нашла је за добро неподписати рачуна, како би се у случају неточности рачуна могла лакше изговорити. Идемо да видимо. Било далеко, дошло је близу.

Народна просвета.

Какав је позив, каква задаћа а каква награда — учитељева. 1. Учитељски позив. Ми Срби у Аустро-Угарској имадемо три српске учитељске школе: сомборску у Угарској, горњокарловачку у Хрватској и пакрачку у Славонији. Сваки српски младић био сирома или богаташ, који жели у учитељску школу ступити и учитељском се звању посветити, треба да имаде у мисли и да добро позив свој схвати, да кад двогодишњи относно трогодишњи учитељски течај сврши, да онда има у народу своме као учитељ да изврши најважније дело за које се посветио, јер прима велико, огромно бреме на своја слабачка рамена, а то је да у народу с народом дели добро и зло, радост и жалост, и да претходи сваком приликом примером правог учитеља, онога учитеља, који је чврсти и необорими темељ српској школи положио. Тај је учитељ, који је српску школу српском крстио, био св. Сава Немањић први архијепископ, учитељ и просветитељ српски, који је данас патрон наших срп. школа. Тај срп. првак за то се срп. школа патроном назвати може, што је исти нашу школу у оном пределу и завичају мушким начином и ватреним заузимањем отворио — завео — установио, ђе је, с које се год стране окренеш свако зло — слутња и освета од злобна тирана претила. Све труде и тешкоће његове, за благостање срп. народа и подмладка поприми́ше слабомоћни нар. учитељи, да продуже онај правац развића срп. деце, који је први и главни учитељ започео, основ — темељ, срп. школи и њеној бољој будућности положио.

Ту главну идеју нашег прво-учитеља, коју је он неуморним трудом у оним крајевима, ђе је народ срп. живовао — произвео, прихватише оберучке његови потоњи учитељи, и она се и данас по целом српству шири и напредује. За бољи доказ исте, могу доказати данашњи разгранати многи школски предмети, који се у нашим школама предају. Таквих имадемо довољно, које ћу редомично овде ставити.

2. *Учитељска задаћа.* У ову спада сљедеће:

1. Верозакон: а) слав. молитвице са тумачењем на српски; б) мали средњи и вел. катихизис; в) стари и нови завет; г) жића светитеља; д) литурђика; е) тумачење апостола и еванђеља, и тумачење христових и богородичних празника.

2. Читање: Српско, славенско, хрватско и немачко, (а у Угарској и мађарско.)

3. Граматика, 4 природопис, 5 природословље, 6 економија, 7 рачун умни и писмени, 8 земљопис, 9 повесница, 10 наука о чувању здравља, 11 писање српско, хрватско и немачко (а у Угарској и мађарско), 12 усмени и писмени саставци, 13 ђеометријско обликословље и цртање, 14 појање и певање и 15 ђимнастика.

Осим поменутих предмета имаде учитељ још учити децу народним песмама и мудрим изрекама.

Све поменуте школске предмете мора учитељ у основним школама потанко и савесно да предаје, ако жели данашњој школ. основи да задовољи. Разлика је само у том, што у вароши учитељ посебни свој резред имаде н. пр. ђе постоје 3—4 и више учитеља, код који се сви поменути предмети на разреде поделе; и кад се то учини, онда се потпуно тврдити можа, да су у стању поменутој основи задовољити, почем четири учитељске снаге на том просветном пољу раде. А шта ћемо да кажемо за учитеља основне школе у једном селу, који 3—4 разреда у једној школ. соби имаде, и са много више деце, него икоји варошки учитељ у своме разреду.

3. *Учитељска награда.* Покрај толики нагомилани предмета и строге учитељске дужности, може се отворено казати, да су учитељи већим делом врло слабо за труд свој, који око школске младежи полажу, материјално награђени; нарочито сеоски: у Срему, Славонији, Хрватској, Барањи и делом у Банату; јер кад се у обзир узме плаћа једног простог слуге, онда незнам шта и како човек да суди о учитељској наплати, који је са 300. фор. годишње наплаћен. На против у вароши и варошици са свим је другчије, као да он много више од сеоског учитеља у школи ради. Та, много је лакше бити учитељ једног разреда него скупа са 3—4. О плати и награди учитељској већ је доста писано, с' тога се нећу у опширност ни упуштати, но само ћу укратко искрено рећи: „Мала је плаћа; треба да се повиси“ за избећи ону пословицу, која се већ у нашем народу одомаћила: „каква плаћа, онака и радња“, учитељ не треба тако

---

2. Леже мркоња, сав га свет дићи не може, док му не дође брат баља. (М. Гл.)

3. Леже мркоња; сав га свет диза, не може га дићи, него његов брат белоња. (Љ Ков.)

4. Кад легне бикота, нико га не може кренути, док не дође галеша; а кад дође овај, нико га не крену, већ бикота. (К. Дел.)

5. Кад мркоња легне, нико га дићи не може, док не дође беља. (Рад.)

6. Завали се мркоњица; сав свет скочи, не може га дићи, док не дође белоња, те га диже. (Анон.)

II. Наш б'јелоња и мркоња
јутро вече боду се;
јутром надбоде б'јелоња,
у вече мркоња,
те на једно мјесто лежу,
а мјесто им се не познаје.

III. Међед иде планином,
међедица хумнином,
међед јој се јавља:
„лак' полако, млада!“
једно друго не могло стићи. (В Врч.)

На страни је 64-ој и 65-ој загонетка: **Зрно** (пушчано) ево овако:

Зрно (пушчано). Види Груда сира II.

I. 1. Манито момче кроз гору прође,
тешко томе, до кога дође. (В. Врч; Рисан.)
2. Црно маче кроз гору промаче,
ако кога стигне, ноге му дигне. (В. Врч)
3. Црно пашче кроз гору промаче. (В. Врч.; Календ.)
4. Гвоздено момче кроз гору промче. (М. Гл.)
5. Младо момче
кроз гору промче;
нико га не виде. (В. Ник.)

II. Скочи буха с водњика,
те уби коња зобника
и јунака војника. (Живч.)

III. Шарено вижле, шајко му име;
шајко ждракуле, те уз планине. (В. Врч.; В. С. К. Рј.)

Тако исто и од истога скупљача имам за зеца. С тога ми се чини, да загонетка уз овај одгонетљај неће приликовати.

IV. 1. Скочи срна иза трна,
те прескочи три ста и три трна. (Љ. Ков.; М. Гл.; П. А. Јов.)
2. Скочи овца преко доца,
и прескочи три ста и три коца. (Љ. Ков.)
3. П..е овца из дубока лонца,
и прескочи сто и четири коца. (В. Врч.)

V. Снесе јаје кока
у дну потока. (Љ. Ков. из Ваљ.)

VI. На дну мора тамбурово јајце. (Мишк.; В. Врч.)

У овој загонетци врло се разликују скупљачи. Осим што место „на дну“ гдекоји имају „у дну“ разлике су у речи тамбурово. Мишк., који има и као што је горе наведено, казује да се говори бомборово; Ј. Пам. има дундулово; Бос. пр. бумбулово; Љ. Ков. и Л. Ил. сумбулово; Љ. Ков. из среза Крагуј. симсилово; К. Дел. сандулово.

На страни је 97-ој и 98-ој загонетка: **Коса** (за кошење) у оволико руку:

Коса (за кошење.)

I. Трком трчи шарка
преко поља танка,
дрвена репа,
гвоздена кљуна. (В. Врч.)

II. 1. Прелетјела жуна преко Дувна,
саломила три ста и четири коца. (В. Врч.)
2. Прелетела жуња преко поља Дувна,
дрвена репа, гвоздена кљуна. (С.; Бос. пр.)

III. Гвоздено мече
кроз поље тече;
за њим се мође
јуначко плеће. (Мишк.)

Љ. Ков. има прву полу: шарено мече уз поље клече. Сунд. место тога само „мало мече.“

IV. 1. Скочи овца преко дочка,
те сломи три ста и три коца. (Бог.; Мишк.)
2. Скочи овца прико колца,
и усмче двадест и четири колца. (Л. Ил.)

V. Гурава кобила
све поље побила. (В. С. К. прип.; Брл. 1836.)

VI. Грбаво прасе све поље опасе. (Ков.; Живч; К. Дел.; Љ. Ков.; Бог.; Мишк.; Грб.; К. Цв.)

Једни имају место „грбаво“ — „криво“, и место „опасе“ „попасе“. Љ. Ков. бележи изреком да се говори „сво поље“ м. „све поље“, неправилност, која је у језику садашњом аналогијом настала. К. Цв. има „згрчено“ и опет „сво.“ Може значити и срп.

VII. Мој сивац све поље попасе, нит' се пос... нити поп...

Бос. пр. који доноси и другу версију, по којој прве две речи гласе „Грбаво прасе.“

VIII. Златна жица све поље прешица. (Фил.)

IX. Змија шиче кроз шибљиче,
за њом се мође јуначко плеће. (В. С. К. Рј.)

Ил да извадимо по коју питалицу из другог дела:

Без чега ни бог не може бити? — Без имена. Ков.
Без шта ни цар вечерати не може? — Без мрва. Мишк.
Где се вода најскупље продаје? — У лекарници. Ј. Пам.
Где се најскупље плаћа? — У крчми. Бос. пр.
За што има више женских него мушких? — Јер сваког зла има више. Л. Ил.
За што ловац зеца тражи? — За то што не зна где је. Бог.
Има ли више рибе или камена у мору? — Више рибе, јер је камење на дну. Брл. 1851.
Ко плаче, кад Ђурђево дође? — Овца, јер је шишају. Л. Ил.
Ко се пре свог оца родио? — Авељ. Л. Ил.
На шта приличи по тикве? — На ону другу полу. Бог.
По чему кочијаш најпре коња удари? — По длаци. Мишк.
С ког дрвета лист не спада? — Са сликаног. Л. Ил.; Ј. Пам.; Шум. 1850.; Брл. 1851.
У шта је око на врх главе? — У чутуре. Љ. Ков.
У чега је око на боку? — У бурета. Љ. Ков. Пант.
Чега највише на вашару има? — Речи. Љ. Ков.
Чија је крв најслађа? — Бухина. Бос. пр.; Л. Ил.
Шта без престанка иде, а никад се не умори. — Вода. К. Цв.
Шта на путу меса чека? — Трн. Ив. П.
Што сав свијет види, а себе не види? — Очи. Грб.

Најпосле ево једна, „две загонетке у опкладу (с причањем) и рачунске“ из трећег одсека:

3.

Један човек имао у свом имању купуса, вука и козу. Поће једном по свету ходати, те хтедне то све троје преко једне воде превести, али му је чун био тако мален, да није могло све троје стати, те тако стане мислити како ће. Ако би узео са собом курјака, па да се после врати по купус и козу, коза би појела купус док би се он вратио. Ако би са собом узео само купус, курјак би козу појео? — Најпре дакле треба да превезе козу, јер курјак купуса неће; после — курјака, а козу натраг да повезе и да је остави на брегу докле купус не превезе, па онда опет да се врати и да превезе козу. (Иг. Брл.)

6.

Летело једно јато гусака више, а једно ниже. Оно јато што је било ниже, каже ономе више: „Дајте нам једну гуску из вашег јата, да и нас буде, колико и вас,“ дакле да се изједначе. А оно горње јато одговори: „Дајте ви нама једну гуску из вашега јата, па ће нас бити три пута више но вас.“ Сад погоди, колико је у ком јату било гусака? — Било је у доњем три, а у горњем пет. Ако оно горње јато даде доњем јату једну гуску, онда у обадва ће бити по четири, дакле једнако; а ако доње да горњем, онда ће у доњем остати две, а у горњем шест, дакле три пут више биће у горњем. (Ков.)

Ето, такав је зборник тај српских народних загонетака, те мислимо, почињући оно с почетка оном похвалом рада овог Новаковићевог, рекосмо само што доиста и заслужује.

Књига ова дакле ниже се достојно у прекрасном нам бесцен-низу српских народних умотворина, што низати поче наш незаборављени отац књизи народној, Вук Ст. Караџић — попуњујући она, срећом нашом, како ваља ту доселе занемарену грану народне нам књиге неписане.

Ст. Новаковић је трудбом том својом доиста много привредио књизи народној — себи на част и хваду а народу српском на дику и славу.

Књига се ова препоручује сама собом најбоље без сваке друге препоруке ичије. И штампарија је са своје стране принела, те је књига и спољашњим обликом угледна и красна, а према свему ипак цена тако умерена.

Приказавши ето, ма и одоцнили, збирку ову нашим пошт. читаоцима, знамо унапред, погодићемо жељу свачију: да ће се свак радовати, ако кад вредни Ст. Новаковић обрадује нас и овој сличном збирком српских народних бројеница.

У Новом Саду, на Спасов-дан 1877.

Ш.

да мисли, али, ако на том остане: онда збогом просвето!

Негда су сеоски учитељи могли и о мањој плаћи живети кад су падале печене шеве с неба, кад су јањци и прасици као поклони ношени, али данас нема ни сам сељак свега тога. Кад се тако чинило, онда су свагда варошки учитељи били у своме праву говорећи: лако је вами браћо на селу живети, онај кокош, други патку и т. д. свега тога данас нема, а не треба ни да буде, само ваља да је сигурна чиста учитељска плаћа.

Данас се може казати, да учитељи далеко оскудније у селу живе, нежели варошки, почем никакве зараде, као приватни часова за учење деце и друге заслуге осим своје плаће немају.

Ваљда ће се окренути на боље.

У Новом Сланкамену 20. априла 1877.

Мојсије Бизумић.
учитељ.

— **ПОВИ САД** 6. маја. Сутра у суботу 7. маја представљаће се у нашем позоришту *први пут*: **„Ултимо“**, шаљива игра у 5 чинова, од познатог немачког писца Г. Мозера. У препоруку те шаљиве игре доста нам је то навести, да је пре неки дан доживела ту ретку славу, да се у варошком позоришту у Берлину по стоти пут представљала.

НОВИЈЕ.

Цариград 15. маја (тел. кор. бир.) Како је један руски кор, који се састоји из инфантерије, коњаћерије и артиљерије, код Потбаши прешао Дунав, то ће се бој развити сада у Добручи.

Париз 17. маја (тел. кор. бир.) Због неслагања у назорима са председником републике о унутарњој политици дало је министарство оставку.

Петроград 16. маја (тел. кор. бир.) Пет турских оклопница бомбардоваше Сукум Калех. Варош је страдала, ал' је искрцавање одбијено. На обали много мртвих Турака.

— *Букурешт.* 14. маја. Турци повећавају посаду у Видину. Румунска је војска опсела Каракан. У јаломички округ упадоше баши-бозуци, убише неколико особа и отераше 1200 оваца.

— *Лондон* 14. маја. При смотри у Алдерсхоту рече краљица заповеднику војске ђенералу Стилу, пошто је изјавила своје задовољство о добром изгледу војника, следеће речи: **Надам се да ми није нужно, у тешким околностима, које треба сад Енглеска да надвлада, да апелујем на вашу храброст, ако пак, као што се ја не надам, дође до тог да се покуша храброст енглеске војске на истоку, ослањам се подпуно на родољубље војске и оданост официра.**

— *Оршава* 14. маја. Десно ће крило руске војске, у савезу са румунском војском прећи Дунаво између Калафата и Турн-Северина и онда се са српском војском на турско-српском земљишту спојити и заједнички оперирати.

— *Београд* 14. маја, Пошто је Русија преко овдашњих заступника панславистичког комитета обећала кнежевини по свршетку рата повећање земљишта, то је сад и Ристић одлучио, да ступи у акцију против Турске.

— *Букурешт* 14. маја. Данас у зору око 2 сахата покушале су шест лађа са турским солдатима да пређу Дунаво пред Маканском острву; на глас узбуне румунске предстраже појури помоћ из Ђурђева те присиле Турке на повратак.

Букурешт 14. маја. Кнез Карло посјети великог кнеза Николаја, пошто га је велики кнез врло љубазно на Колодвору примио; Николај и син посјетиће сутра кнегињу.

— *Брисељ* 14. маја. „Норд“ одбија у једном петроградском допису тобожње освајајуће тежње Русије и вели: **Русија ће и после рата доказати своју умереност, јер ће саветовати се са велесилама о погодбама, које ће се Порти наложити, да се предупреду нова насиља.**

ПРИПОСЛАНА.*)

Пречасном г. Ур. Милутиновићу
протопрезвитеру митровачком и митровачког окружја и управитељу удовичко-свећеничког фонда.

Ја сам послао вами пречасни господине као управитељу удовичко-свећеничког завода 8. октобра 1876. сто фор. а. вр. за осигурање моје супруге и моје деце после смрти моје. Ви сте ми послали квиту да сте примили тај новац под 11. окт. 1876. са подписом и привременог деловође г. П. Николића. Али сте ми уједно изјавили да по §. 15. „ремек“-штатута од г. 1842. тог завода поступним и пошљем крштен лист и докторску сведочбу. Ја сам вама то неодложно послао заједно са 6 фор. а. вр. прилога, те сам вас учтиво замолио да ми доставерно од стране управе изјавите, еда ли сам коначно уврштен међу чланове тога завода. И ви ми господине ненађосте за вредно до данас нити изјавити да сам члан тога завода, нити нађосте за вредно квиту ми послати сврху примљени 6 ф. а. вр.

Ја сам принуђен био рекламирати за тих мојих послаих управи 6 ф. и ви сте се на рекламационој карти подписали, али не као управитељ него као приватна особа.

За то вас пречастни господине као управитеља удовичко-свећеничког фонда овим путем молим: да ми што скорије којим му драго начином изјавите: јесам ли уврштен међу чланове тога фонда или нисам? и да ми уједно и квиту сврху 6 ф. пошљете.

У Пачетину 6. априла 1877.

ДРАГУТИН ПРОТИЋ,
парох.

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво.

Изјава.

Ја сам у допису једном од 9. априла у броју 60. „Заставе“ од мени непознатог делије из Јарковца клеветом окаљан да сам из црк. школ. фонда нашег прохарчио, односно украо 4.200 ф. и словом четир хиљаде и две стотине фор. а. вр. дочим вели: да сам тај новац у свој шпаг метнуо. Та ме немила околност дубоко дирну да сам принуђен ову безчовечну клевету путем судским са себе спрати, — с тога читалачкој публици овог штованог листа изјављујем, да ћу онда, кад резултат преко свега постигнут буде, путем истога листа оправдања свота ради исти обелоданити.

За сад изјављујем и то да је тај безимени дописник прост клеветник и који сигурно по себи и друге поштене људе оцењује.

У Јарковцу 30 априла 1877.

ЈАША ВЕКЕЦКИ.

ПРЕТПЛАТНИ ПОЗИВ

на осам позоришних представа.

Према томе, што време још није удесно за позоришне представе у арени, те се тако ни позоришна дружина не може на пут кренути, отвара се претплата само на 8 позоришних представа.

Претплата се шаље или у књижару браће М. Поповића, или код новчара позоришног Светозара Крестића у позоришној писарници (стану матичином.

Наши досадањи претплатници имају првенство на своја места.

Прва ће претстава у претплати бити у суботу 7. маја о. г. и том ће се приликом давати нов комад: „УЛТИМО“ шаљива игра у пет чинова од г. Мозера.

Управа ће као и до сада а тако и од сада учинити све, да одабраним репертоаром, новим комадима и добрим представама одговори сваком праведном захтевању нашег позоришног света.

Управа народног позоришта.

СРПСКО НАР. ПОЗОРИШТЕ.

НЕДЕЉНИ РЕД ПРЕДСТАВА.

У суботу 7. маја *први пут*: **„Ултимо“**. шаљива игра у 5 чинова, од Густава Мозера.

Прво п. к. повл. паробродско друштво.

РЕД ПЛОВИДБЕ

ПУТНИЧКИ ПАРОБРОДА.

из Новог Сада од 10. марта 1877. почињући.

У Земун: уторником и петком после 7 сати у јутро.

У Земун и Оршаву: средом и суботом у 5 сати по подне.

У Пешту: понедељником, средом, петком и суботом после пола 11 сати пре подне.

Нови Сад 10. марта 1877

ОТПРАВНИШТВО.

Курз бечке берзе 5. (17.) маја.

5% металици	58.—
5% народног зајма	63.90
Државни зајам од 1860 г.	106.80
Акције банчине	767—
Кредитне акције	134.40
Лондон	129.—
Угарске разтеретнице	72.—
Темишварске разтеретнице	70.—
Ердељске разтеретнице	68.50
Хрватско-славонске разтеретнице	—.—
Сребро	113.30
Ц. кр. дукати	6.16
Наполеондори	10.34
Немачке марке	63 55

Свима мојима овим јављам: да је син ми

ДУШАН

по двогодишњем боловању 3. (15.) маја умро. **П. Марковић.**
парох пирошки.

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА.

Г. *Моји Медићу* у Митровици. Треба, да вам је познато, да ми рукописе ником неврћамо. Толико на сва ваша „разглаголствија“.

Г. *М. П. М. у Јарковац.* Увидићете, да у овом времену морамо и због самог простора прекинути расправљања месна, која сад по читалачку публику немогу од интереса бити.

ОГЛАСИ.

ОГЛАС.

Једна кућа у селу Јакову с регалним правом (Schildgerehtigkeit) с три собе, кујном, амбаром, подрумом, шталом, шупом, а на истом плацу још једна кућа с дућаном, са три собе и кујном, великом баштом, преко 2 ланца величине осим тога до пет ланаца земље у два комада, 3 ланца у селу, а два у околини села — продаје се из слободне руке. Ближа условија издаје у Земуну

ТОДОР П. ЗЛАТИЋ
кафеција.

ОБЈАВА.

Др. В. ДИК

зубни лечник из Будим-Пеште

јавља поштованој п. н. публици да ће се још само 6 дана овде бавити, Ординира од 9. сах. у јутру до 6. сах. по подне у гостионици код „царице Јелисавете“ бр. 22. 4—

ХИЉАДАМА ГОСПОЂА

припознаше, да је **ненадмашено средство за лепшање коже на лицу** и нешкодљиво, ова

званично испитана

РАВИСАНТА

Д-РА ЛЕЖО-А У ПАРИЗУ.

Ово, у свету на гласу средство за чишћење коже на лицу, чини на мах лице **нежним, свежим**; чисти, глади и подмлађује кожу, издаје образима нежну боју, чини их меким и еластичним; **уништи за свагда** бубуљице, пеге, флеке, црвен лица и носа, **чува лице од оштра ваздуха**, и најпосле, да не треба рајспулвера, па ни икаквог белила и руменила.

ЦЕНА је: **1 велика стаклена кутија ф. 2 50**, 1 пола кут. 1.50.

Главно и распошиљачко стовариште је код Х. ШВАРЦА, у Буда-Пешти. Марија-Валерија-улица бр. 9.

У Панчеву праве код г. **В. Х. Графа**, апотекара.
„ **Београду** „ „ „ **Јована Дилбера.**
„ **Земуну** „ „ „ **Карла Трешчика.**
1—10

ПРВА БАЧКА ТРГОВАЧКА И ПРОМЕТНА БАНКА

У НОВОМЕ САДУ.

П. Т. деоничари „прве бачке трговачке и прометне банке“ учтиво се овим позивају

У ВАНРЕДНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ,

која ће бити 2. јулија ове године у 9 сати пре подне у дворанама банкиним.

ДНЕВНИ РЕД

1. Поднашање поправљене билансије за годину 1876. и закључак о томе.
2. Расправљање и донашање закључка о даљем опстанку, или о ликвидацији овога завода.
3. Измена правила.

П. Т. деоничари, који желе бити на овој главној скупштини, нека депонују своје деонице у смислу §. 24. правила, да добију улазницу, најдаље до 4. јунија ове године у ликвидатури банкиној.

У Новом Саду, 16. маја 1877.

УПРАВА.

(Прештампање овог огласа не ће се наплатити другом ком.)

СРПСКА НАРОДНА
ЗАДРУЖНА
ШТАМПАРИЈА
у Новоме Саду,

удешена и снабдевена сваким штампарским материјалом као што су оваке **велике радње** по великим варошима — препоручује се

поштованој публици а особито Србима књижевницима, издавачима књига и других периодичних ствари књижевних;

славним **политичним општинама** у овим крајевима и по Тројединци; и осталим српским местима; исто тако и п. т. српским **црквено-школским општинама**, одборима и другим нашим оваким властима; а нарочито пак препоручује се г.г. адвокатима, лекарима, трговцима и занатлијама и осталом српском свету, који се служи разним тискаријама —

да овај **народни** завод, као до јако што су, и у напредак **потпомажу и на веће подижу** својим сталним и повременим наруџбинама.

Ова једина у овим крајевима **српска народна штампарија**, располаже и ради са изврстним млогобројним раденицима штампарским, и снабдевена је обилатим прибором за штампу; израђује и онаке послове, који се само по великим варошима раде, и с тога је у стању сваку наруџбину брзо, што лепше и јефтиније извршити.

Наруџбине нека се изволе управљати **непосредно** потписаној управи.

У Новоме Саду 15. (27.) марта 1877.

Управа
српске народне задр. штампарије у Новоме Саду.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија.